

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut; ej heller efter 10 **k**, 19 **u**, 24 **a**, 29 **n** och 37 **r**. Efter 33 **a** finns en svag fördjupning, som sannolikt icke är huggen. Sk efter 7 **r** och efter 15 **n** äro tydliga, säkert huggna. 34 **e** är tydligt stunget, med en bred, grund prick. Intet **r** finns efter 39 **o**. **o**-runan är tydlig; bst skära hst i rät vinkel.

De äldsta läsningarna av Bureus, Rhezelius och Cohl äro fullt riktiga. — Hadorph och Törnnewall (B 374): 34—37 **iftir**. — Dybeck: 34—37 **eftir**.

Mansnamnet *Rikviðr* är sällsynt. Det är belagt några gånger i uppländska inskrifter: L 190 Ekeby, Gamla Uppsala sn, L 300 Funbo kyrka, L 309 Lövsta, Funbo sn, möjligen också i en västgötsk: Vg 123 (**riuipr**). Från medeltida urkunder finnas åtskilliga belägg, de flesta från Uppland och Södermanland. Namnet tycks vara speciellt svenskt. Från Danmark är det ej känt, ej heller från Norge och Island.

Inskriften är ristad till minne av en man vid namn Torsten. Anmärkningsvärt är, att det ej omtalas, i vilket förhållande han stod till de två män, Rikvid och Björn, som ha låtit utföra minnesmärket. Var han deras fader eller deras broder, eller möjligen en obefryndad vän till dem? Det har icke saknats plats inom runslingan för ett sådant meddelande.

Det är egendomligt, att ristaren använder uttrycket »läto resa stenen». U 848 är icke en rest sten i vanlig mening. Möjligen kan man tänka sig, att det tunga flyttblocket i någon mån har lagts till rätta, för att den för ristning lämpliga ytan, som förmodligen är en naturlig klyft, skulle bli bättre synlig. Se vidare S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 1943, s. 250 f.

U 848 är möjligen utförd av samme ristare som U 840 och 842. Båda inskrifterna ha formen **eftir**; den ena har **porstain**, den andra **postain** (med uteglömt **r**).

849. Balingsta kyrka.

Litteratur: B 363, L 84. J. Bureus, Fa 6 s. 67 n:r 107 (Bureus' egen uppteckning), s. 71, s. 124 n:r 72 (Caspar Cohl), s. 219 n:r 262 (Rhezelius), Fa 10: 2 n:r 70, Fa 5 n:r 13, Fa 1 s. 5; J. Rhezelius, Fa 10: 1 n:r 115, Fl 2 n:r 76; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 264; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 147; hs R 556 (UUB), s. 415; R. Dybeck, Reseberättelse 1862 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 14.

Avbildningar: Rhezelius, teckning (i Fa 10: 1 och Fl 2); P. Törnnewall och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 363); O. Celsius, teckning (i R 556).

Runstenen fanns enligt Bureus »I Balningzstadh Kyrkedör» (Fa 6), »Balingstad Wåknh. dör» (Fa 10: 2), »Balingstad I Wåknhus dören» (Fa 5), enligt Caspar Cohl »I Balungstadh Wåknehusdörr» (Fa 6), enligt Rhezelius »Vti Wåkenhusdören» (Fa 6), »I Wåkenhus dören» (Fa 10: 1). — I sin »Förteckningh på Gamle Stenar, Högar och Ättebackar uthi Præpositura Hagundensi» 1669 (i *Ransakningarna*) har prosten P. Simmingh den överraskande uppgiften, att »Ifrå Balingstad och Gryta Sochnar ähr ingen kunskap kommen om sådana saker». Men länsmannen And. Pehrsson Rox meddelar i sin »ransakning» några år senare (1672) en hel rad runstenar i dessa socknar, bl. a. en i Balingsta, som »ligger i wapnhuussdörren». — I Peringskiölds *Monumenta* omtalas, att »Runstenar hafwer hedna ålderen oss här i Sochnen qwarlemnadt 8 stycken til denna dag bekanta, hwar ibland två fragmenter beskådas wid Kyrkian inmurade, sosom först i Wapenhus Dören». Träsnittet har påskriften: »Balingstad wapnhus dör» (B 363: »Vapnhus-dören»; L 84: »I vapenhusdörren»). — O. Celsius har vid ett besök den 31 okt. 1695 gjort följande intressanta anteckning: »Lapis hic muro bonam partem tegitur. Quæ autem runæ supersunt, frequenti introeuntium et egredientium calcatione ita sunt detriti, ut legi quædam nisi per conjecturam non possint.» — När Dybeck mer än halvt annat århundrade senare (1862) besökte platsen, kunde han icke finna stenen: »Länge, fast förgäves söktes den högst märklige runstenen, hvilken enligt Bautil skulle finnas utanför Balingstads södra kyrkodörr. Församlingens

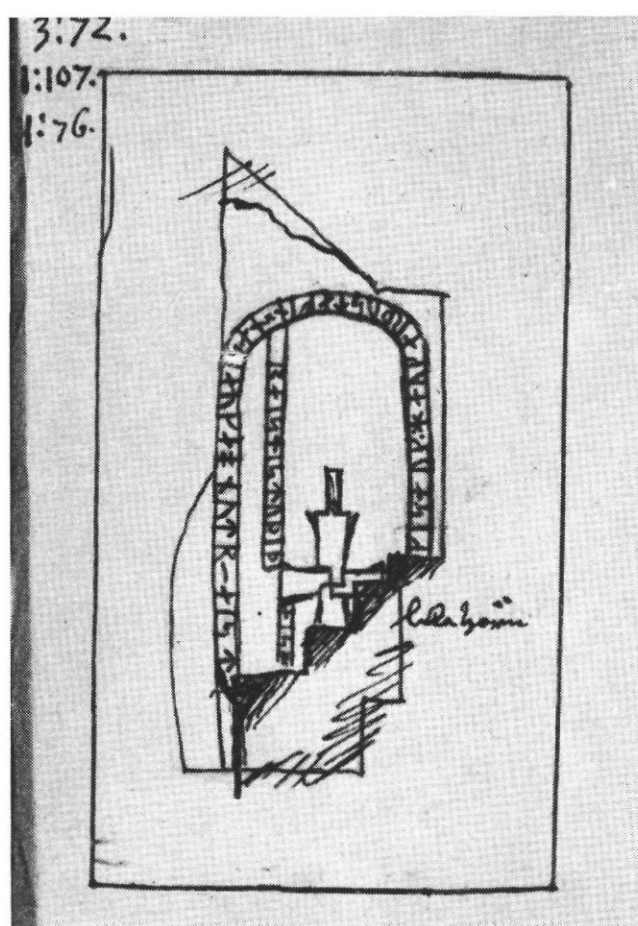

Fig. 325. U 849. Balingsta kyrka. Efter teckning av Rhezelius (F a 10: 1).

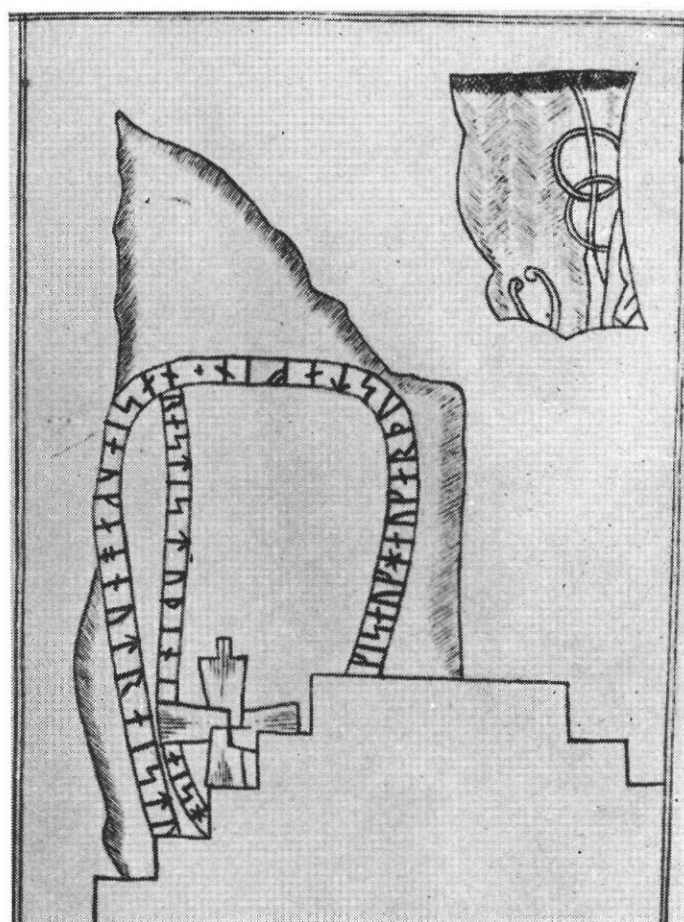

Fig. 326. U 849 och 850. Balingsta kyrka. Efter teckning av Rhezelius (F 12).

kyrkoherde, herr prosten Anjou, som välvilligt tillhandagick med upplysningar, lofvade att flitigt eftersöka såväl denna sten, som det felande stycket af den ännu märkvärdigare runstenen i prestgårdsängens, hvilket stycke skall finnas inlagd i bogårdsmuren. Äfven lofvade herr prosten taga vara på den vid prestgården liggande runstenen.» Sökandet var emellertid förgäves, och ej heller senare har stenen kunnat återfinnas.

Den synliga delen av runstenen var enligt träsnittet i *Bautil* omkr. 1,25 m. lång och 0,75 m. bred.

Inskrift (enligt B 363, med det inom [] tillagt efter Rhezelius):

... kul auk haukarpu staf en nasi auk aonutr[a]istu s ... raisti stupip ... is han ...

... [Igull?] ok Hauk[r] gærðu staf, en Nasi ok Anundr [ræ]istu s[tæin] ... ræisti ...

»... Igul(?) och Hök gjorde staven, och Nase och Anund reste stenen ... reste ...»

Till läsningen: Bureus har läst inskriften på följande sätt: **ib auk haukarpu stafinn nasi · auk aonutr ... - st ... raisti stupip aish ...** (F a 6 s. 67), **... kib auk haukarpu stafin : nasi · auk aonutr raist ... raisti · stupip ...** (F a 6 s. 71). Caspar Cohl (F a 6): **... kis auk · haukarpu stafin . nasi auk aonutr ... aist ... raisti stupipi ... aish ...** Rhezelius (F a 10: 1): **... kis auk · haukarpu stafin × nasi auk aonutr aist ... raisti stupip ... aish ...** Rhezelius' renritade teckning i F 12 har 40—51 **rasti stupini**; likaså hans uppteckning av inskriften i F a 6 s. 219.

Det är visserligen icke klart, om dessa äldsta uppteckningar av inskriften äro fullt oberoende av varandra. Men det är i hög grad anmärkningsvärt, att de i stort sett överensstämma med Hadorphs läsning ett halvt århundrade senare. Detta tyder på att stenen — eller rättare sagt den del av stenen, som var åtkomlig på 1600-talet — i stort sett har blivit riktigt läst och att den sålunda var relativt tydlig och väl bevarad.

Om mansnamnet *Nasi* (eller möjligen *Næsi*) se Sö 200. *Anundr* är ett i runinskrifterna tämligen vanligt namn. Ristaren har varit tveksam, huruvida han skulle beteckna den första vokalen med **a** eller **o** — förmodligen hade han sett båda tecknen använda i inskrifter —, och han har för säkerhets skull bestämt sig för dubbel beteckning.

Rhezelius har tydligt 28—38 **aonutraistu** med 33 **r** gemensam för båda orden. Läsningen i B 363 är ofullständig, men en supplerings **aonutr** [**ra**]**istu** synes vara möjlig. 39 **s** är säkerligen första runan i ordet **stain** 'sten'. Efter detta ord torde inskriften ha innehållit ännu ett namn, subjekt till 40—45 **raisti**. Som objekt följer sedan 46—49 **stup**. I förbindelse med verbet 'resa' måste detta givetvis avse fsv. *stuþ*, f. 'stolpe, stöd, pelare', isl. *stoð*, f. 'støtte, stolpe'. Om Rhezelius' renritade teckning (F 12) på denna punkt är riktig, skulle inskriften här ha haft ännu ett substantiv i bestämd form 46—51 **stupini**, d. v. s. *stuðina* (ack. sg. fem.). Men då Rhezelius' andra teckning (F a 10: 1) och B 363 överensstämmer i läsningen **stupip**, måste åt denna ges vitsord. Men tolkningen av 50—51 **ip** blir då helt oviss. (I yngre fsv. förekommer ordet *stuþ* även som neutrum, men detta är sekundärt och säkerligen sent. Det får därför icke tas i betraktande vid tolkningen av denna inskrift.)

I Upplandslagen (M 6: 2) förekommer uttrycket *will man rættæ sten ællr stuþ* »vill någon resa en sten eller en stolpe». Det är emellertid här av allt att döma fråga om husbygge. Och uttrycket kan därför näppeligen belysa ordets användning i runinskriften. Det intressanta i denna är, att uttrycket **raisti stup** förekommer tillsammans med **karpu staf** och **raistu s[tain]**. De måste allesammans avse en minnesvård och dess olika delar. Det är ur denna synpunkt beklagligt, att den i detta avseende ensamstående inskriften på U 849 aldrig har blivit läst i sin helhet.

Tolkningen av inskriftens sista runor, 52—56 **ishan** (eller: **aishan**), som stå i särskild slinga ovanför högra korsarmen, är helt oklar. De kunna även läsas i motsatt riktning: **nahsi** (eller: **nah sia**). Möjligen skulle man kunna antaga (*æftir*) *mag sinn* »efter sin frände», men detta skulle förutsätta två felläsningar, och kan därför icke bli något annat än en lös gissning.

850. Balingsta kyrka.

Litteratur: J. Rhezelius, F a 6 s. 219 n:r 263.

Avbildning: Rhezelius, teckning (i F 12 n:r 76).

Omedelbart efter runstenen »Vti Wåkenhusdören» (U 849) har Rhezelius följande anteckning: »Den lilla widh K.dören är eij skriffven. synes alenast litet af figuren.» Fragmentet har han i F 12 avbildat på samma sida som U 849. Det har funnits »widh K.dören», d. v. s. i närheten av dörren mellan vapenhuset och kyrkan.

Förmodligen är det samma runstensfragment, som avses med uppgiften i *Ransakningarna* (1672), att en runsten finnes »på gången in i Kyrkian».

851. Balingsta kyrka. Nu vid Vik.

Pl. 140.

Litteratur: D 1: 135. H. Hildebrand i ATS 2 (1869), s. 358; UFT h. 3 (1873), s. 14; O. v. Friesen, Runstenar i Uppland undersökta 1899—1901 (ATA), Anteckningar (UUB).

Äldre avbildningar: Dybeck a. a.; V. Gyllenskiöld, teckning (ATA); v. Friesen foto (ATA, UUB).

Runstenen står på en kulle 30 m. N om Viks slottsport.

Dybeck upptager i *Sveriges runurkunder* (h. 3, 1862) ett i Balingsta kyrka nyfunnet runstensfragment; det utgjorde »täckhäll till en fyrsidig fördjupning innantill i vapenhusets vestra